

ЩОДО ОСОБЛИВОСТЕЙ ПІДГОТОВКИ ПЕРСОНАЛУ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СИСТЕМИ НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНИ ТА ФЕДЕРАТИВНОЇ РЕСПУБЛІКИ НІМЕЧЧИНИ

AS TO THE PECULIARITIES OF THE TRAINING OF PENITENTIARY PERSONNEL ON THE EXAMPLE OF UKRAINE AND THE FEDERAL REPUBLIC OF GERMANY

Звенигородський О.М., к.ю.н., доцент кафедри кримінального, кримінально-виконавчого права та кримінології
Академія Державної пенітенціарної служби

Карелін В.В., к.ю.н., доцент кафедри кримінального, кримінально-виконавчого права та кримінології
Академія Державної пенітенціарної служби

Публікація присвячена порівняльному аналізу особливостей освіти й підвищенню кваліфікації персоналу пенітенціарних систем України та Федеративної Республіки Німеччини. Розглянуто відповідність стандарту вищої юридичної освіти для підготовки майбутніх пенітенціаріїв в Україні у вищих навчальних закладах Міністерства юстиції України й необхідність побудови на їхній базі системи підвищення кваліфікації персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України. Констатовано, що одним із напрямів досягнення спеціальних компетентностей у сфері юридичної освіти для підготовки персоналу пенітенціарної системи є відкриття нових спеціалізацій, що сприятиме підготовці висококваліфікованих спеціалістів.

Ключові слова: пенітенціарна система, Державна кримінально-виконавча служба України, персонал пенітенціарної системи, система освіти, підвищення кваліфікації, компетентність.

Публикация посвящена сравнительному анализу особенностей образования и повышения квалификации персонала пенитенциарных систем Украины и Федеративной Республики Германии. Рассмотрено соответствие стандарту высшего юридического образования для подготовки будущих пенитенциариев в Украине в высших учебных заведениях Министерства юстиции Украины и необходимость построения на их базе системы повышения квалификации персонала Государственной уголовно-исполнительной службы Украины. Констатировано, что одним из направлений достижения специальных компетенций в сфере юридического образования для подготовки персонала пенитенциарной системы является открытие новых специализаций, что будет способствовать подготовке высококвалифицированных специалистов.

Ключевые слова: пенитенциарная система, Государственная уголовно-исполнительная служба Украины, персонал пенитенциарной системы, система образования, повышение квалификации, компетентность.

The publication is devoted to the comparative analysis of the peculiarities of education and personnel professional development of penitentiary systems of Ukraine and the Federal Republic of Germany. The conformity with the standard of higher legal education of future penitentiaries in Ukraine in higher educational establishments of the Ministry of Justice of Ukraine and the need to build the training system for staff of the State Criminal-Executive Service of Ukraine on their basis are considered. It is stated that one of the directions of achieving special competences in the field of legal education for the training of personnel of the penitentiary system is the opening of new specializations, which will facilitate the training of highly skilled specialists.

The emphasis is placed on the fact that one of the factors for acquiring appropriate specialist competencies in the education and improvement of qualifications of the personnel of the penitentiary system is the feedback of cadets and students with carriers of professional activity in the law enforcement and, in particular, the penitentiary sphere, which is based on the exchange of knowledge, the formation of a critical thinking in solving practical situations, gaining comparative analysis skills, etc.

The analysis of selection, training and retraining of personnel of the penitentiary system of the Federal Republic of Germany was performed. In particular, it has been found that recruitment is carried out through centralized recruitment commissions in federal states or through specific correctional institutions followed by appointment through the ministry. It is noted that the purpose of the training system for the penitentiary institutions of the Federal Republic of Germany is to achieve the professional possession of any situation that may arise in correctional institutions. In the penitentiary system, the main role is played by special retraining centers that assess the social competence of the candidate and determine its eligibility for further penalties.

It was stated that ensuring the needs of the penitentiary system in qualified specialists of the new formation in Ukraine requires the search for new forms in the organization of the educational process, the use of practical experience and maximum approximation of the academic process to the real conditions of service in the Department of Criminal-Executive Service of Ukraine.

Key words: penitentiary system, State Criminal-Executive Service of Ukraine, personnel of the penitentiary system, academic system, professional development, competence.

Питання професійної підготовки пенітенціарного персоналу є актуальними в усьому світі, оскільки саме підготовка співробітників до служби багато в чому визначає ефективність їхньої подальшої діяльності, як наслідок, спокій у державі.

Як правило, підготовка персоналу пенітенціарної системи в більшості країн світу знаходиться у сфері впливу державної політики щодо виконання кримінальних покарань. Основними формами такої підготовки варто вважати власне освітню сферу, де майбутній пенітенціарій отримує базову юридичну освіту, що є фундаментом майбутньої професії, а також систему безперервного вдосконалення своїх компетентностей через систему підвищення кваліфікації.

Державна політика України в освітній сфері спрямована на подальший розвиток юридичної освіти з під-

готовки правника відповідно до його фундаментальної ролі – утверджувати верховенство права через захист прав і свобод людини. Такий розвиток має здійснюватися шляхом гарантування якості правничої освіти не тільки в академічному середовищі, а й у різних проявах підвищення кваліфікації персоналу пенітенціарної системи (первинної підготовки, підвищення кваліфікації, стажування тощо).

Становлення спеціалістів пенітенціарної системи виступає як процес, складний і тривалий, і залежить як від відповідних якостей персоналу, так і від уміння швидко адаптуватися до професійної діяльності. Це свідчить про актуальність і необхідність дослідження проблем підготовки та перепідготовки й підвищення кваліфікації персоналу органів та установ виконання покарань і зумовлює необхідність розгляду особливостей підготовки пенітенці-

аріїв через заклади освіти й систему підвищення кваліфікації в Україні та Федеративній Республіці Німеччини як однієї з найуспішніших країн Західної Європи.

Проблеми юридичної освіти майбутніх пенітенціаріїв, удосконалення їхніх компетентностей через систему підвищення кваліфікації розглядалися в працях К.А. Автухова, П.Д. Біленчука, І.Г. Богатирьова, О.Г. Боднарчук, В.А. Бадири, О.А. Галай, Т.А. Денисової, О.М. Джужі, О.А. Дуки, В.В. Дрижака, С.В. Зливка, І.В. Іванькова, В.В. Кареліна, І.М. Копотуна, О.Г. Колба, О.М. Литвинова, О.І. Олійника, М.М. Ребкала, М.С. Пузирьова, М.М. Сикала, А.Х. Степанюка, О.Г. Ткаченка, О.М. Тогочинського, С.О. Чебонюка, О.О. Шкути, І.С. Яковець, Д.В. Ягунова, О.Б. Янчука.

Метою публікації є порівняльний аналіз актуальних питань професійної освіти, підбору, підготовки й перепідготовки персоналу пенітенціарної системи в Україні та Федеративній Республіці Німеччині.

Стандарт юридичної освіти має забезпечувати в системі освіти (студентів, курсантів) і підвищення кваліфікації пенітенціаріїв (слухачів) формування інтегральної, загальних і спеціальних компетентностей. Якщо загальні компетентності охоплюють сприйняття світоглядних і морально-етичних цінностей, широку соціально-гуманитарну ерудованість та усвідомлення мультикультурного розмаїття сучасного життя, то спеціальні компетентності – теоретичні і прикладні знання про природу й призначення права, його доктрини, принципи та інститути, а також уміння й навички в процесі правозастосування [1].

Натепер в Україні близько 200 вищих навчальних закладів різних форм власності й умов навчання здійснюють підготовку юристів. Однак, на думку багатьох правників, сама система підготовки не набула тих бажаних якісних характеристик, які давали б змогу поставити її в один ряд із аналогічними системами більшості країн світу, посісти належне місце у форматі міжнародної співпраці та конкуренції у сфері освітянських правових послуг [2].

На порядку денному стоїть питання підготовки юриста нової генерації, що здатен гнучко інтегруватися в ту чи іншу сферу юридичної діяльності, сприйняти й утілити в практику обсяг, що зростає, масиву нормативних актів і наукових знань, поглиблювати фахову спеціалізацію (спеціальну компетенцію) [3].

Як відомо, основними принципами дидактики вищої школи є забезпечення органічної єдності теоретичної і практичної підготовки фахівців вищої кваліфікації; систематичності й послідовності; поєднання конкретного й абстрактного; ґрунтовності знань [4, с. 71–73].

Практичне спрямування юридичної освіти може здійснюватися шляхом збільшення в навчальних планах академічних годин на практичні заняття, наповнення їх новим змістом, застосування інноваційних освітніх технологій, ефектively організації проходження практики, створення при юридичних навчальних закладах юридичних клінік тощо.

На думку П.Д. Біленчука, потреба синтезу й інтеграції сучасних знань стала найважливішою умовою для фахової підготовки юристів з метою подальшого розвитку та ефективного вдосконалення окремих сфер правосуддя й судочинства: конституційного, цивільного, господарського, адміністративного, кримінального, ювенального, пенітенціарного [5].

Одним із напрямів досягнення спеціальних компетентностей у сфері юридичної діяльності є відкриття нових спеціалізацій, оскільки це сприяє підготовці висококваліфікованих юристів нової генерації, котрі повинні забезпечувати світоглядні й конституційні принципи життєдіяльності суспільства з метою розбудови правової держави в Україні.

Ефективність виконання завдань, які поставлені перед Державною кримінально-виконавчою службою України (далі – ДКВС України), визначальним чином залежить

від результативності та рівня роботи органів та установ виконання покарань. Імідж пенітенціарної служби формується на основі уявлення широкого кола громадськості й залежить від кадрового потенціалу органів та установ виконання покарань: від професіоналізму, уміння працівників реалізовувати завдання, покладені на них державою, моральних та особистих якостей осіб рядового й начальницького складу, їхнього рівня культури, здатності працювати з людьми тощо [6, с. 79].

Формування особи співробітника пенітенціарної системи починається з етапу оволодіння професійними знаннями й уміннями, а також правового виховання курсанта, слухача. Вагома роль у цьому напрямі відводиться особливостям соціокультурного середовища навчального закладу, де проходить становлення й розвиток професійно важливих якостей співробітників. До заходів, спрямованих на формування професійної правосвідомості, якостей, які сприятимуть формуванню антикорупційної поведінки, можна зарахувати проведення інформаційно-виховної роботи, реалізацію заходів щодо патріотичного виховання, вивчення морально-етичних норм професійної діяльності тощо [7, с. 128].

Сучасна система освіти, підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації персоналу ДКВС України має такі структурні підрозділи:

- Академія Державної пенітенціарної служби;
- Інститут кримінально-виконавчої служби;
- Білоцерківський центр підвищення кваліфікації персоналу ДКВС України;
- Дніпровський центр підвищення кваліфікації персоналу ДКВС України;
- Хмельницький центр підвищення кваліфікації персоналу ДКВС України.

У кожному з означених навчальних закладів і центрів зібрано унікальний досвід роботи, ефективні форми та методи виховної діяльності, які дають змогу вирішувати цілий комплекс актуальних завдань із професійної підготовки й перепідготовки управлінського персоналу органів та установ виконання покарань [8, с. 195].

Працівники органів та установ виконання покарань, які проходять підготовку й перепідготовку в означених навчальних закладах і центрах, за рахунок інтеграції різних видів науково-дослідної діяльності, інноваційного навчального процесу, застосування сучасних освітніх технологій, підвищення значення самостійної роботи, практикоорієнтованості в освітній діяльності отримують можливість для формування ключових загальнокультурних і професійних компетентностей [8, с. 196].

Професійна підготовка співробітників кримінально-виконавчої системи України являє собою чітко регламентований відомчими нормативними актами організований і цілеспрямований процес, у ході якого вони отримують уміння й навички, необхідні для успішного виконання службових обов'язків на займаній посаді [8, с. 184].

Зокрема, в Академії Державної пенітенціарної служби (далі – Академія), що є провідним спеціалізованим вищим юридичним навчальним закладом, нещодавно ліцензовано такі нові спеціальності, як «Пробація», «Психологія», «Цивільна безпека», «Економіка». Це зумовлено тією обставиною, що в пенітенціарній сфері є напрями, котрі потребують працівників із забезпечення економічної діяльності кримінально-виконавчих установ, психологів, педагогів тощо [9].

Отже, окрім підготовки фахівців напряму 081 «Право», Академія здійснює підготовку спеціалістів різних напрямів у пенітенціарній сфері щодо виконання покарань, пов'язаних і не пов'язаних із позбавленням волі.

Перебуваючи в підпорядкуванні Міністерства юстиції України, Академія має тісний практичний зв'язок з установою виконання покарань, де проходить практичні заняття й різні види навчальної практики і стажування,

а також здійснює підвищення кваліфікації співробітників пенітенціарних установ, які запрошуються на науково-практичні семінари та заняття зі студентами й курсантами. Тобто одним із факторів набуття відповідних спеціальних компетентностей є зворотній зв'язок студентів і курсантів з носіями професійної діяльності в пенітенціарній сфері, який базується на обміні знань, формуванні критичного мислення під час вирішення практичних ситуацій, набуття навичок порівняльного аналізу тощо [9].

Майбутні випускники Академії проходять практику не тільки в установах виконання покарань, а й у судах, правоохоронних органах, органах юстиції, нотаріатах, адвокатських бюро, юрисконсультами тощо.

Окрім зазначеного, практичне спрямування навчання юристів-пенітенціаріїв в Академії реалізується через запровадження в навчальних програмах нових законів і законопроектів, практики Європейського суду з прав людини, інформаційних листів вищих спеціалізованих судів, нормативних актів Міністерства юстиції України, судових рішень судів загальної юрисдикції, судової та відомчої аналітики, статистики тощо [9].

Однією з найбільш вдалих форм практично спрямованого навчального процесу є юридична клініка, що створена при Академії. Основою її функціонування є синтез інтересів громадян, які потребують правової допомоги й не можуть оплатити послуги адвоката, і студента (курсанта, молодого викладача, аспіранта), які зацікавлені в отриманні практичних навичок, що сприятимуть у майбутньому їхньому працевлаштуванню й подальшій кар'єрі [9].

Натомість у Федеративній Республіці Німеччини (далі – ФРН) професійний підбір, підготовка та перепідготовка пенітенціарного персоналу має свої особливості.

У ФРН усі федеральні землі мають свої центри підготовки в'язничного персоналу, з погляду фінансової доцільності невеликі федеральні землі співпрацюють із більш розвинутими з питань підготовки персоналу. Деякі федеральні землі створюють централізовані комісії з набору персоналу, що звільняє виправні установи від проведення означеної роботи на місцях, але часто призводить до призначення нових працівників на роботу в установу, віддалену від місця їх проживання. В інших федеральних землях набір персоналу проводиться індивідуально в конкретній виправній установі, а відібрані кандидати направляються в міністерство для оформлення в ту установу, в якій вони проходили конкурсний відбір на посаду [10, с. 36].

Вимоги до кандидатів на посади у виправних установах відповідають визначеній віковій категорії: від 18 до 32 років. Причиною такого обмеження є можливість для співробітників заробити максимальну пенсію в 60 років. Кандидати заповнюють спеціальну анкету, в якій указують додаткову інформацію щодо своєї освіти, місць роботи, професійних навичок. Вони повинні обов'язково мати закінчену професійну чи вищу освіту [10, с. 37].

Початкова підготовка триває два роки, включаючи перші три місяці в навчальному центрі, потім починається практика у двох виправних установах різних рівнів. Закінчується навчання заключним шестимісячним курсом, що проводиться в навчальному центрі з підсумковим випускним екзаменом з теорії і практики в усній і письмовій

формах. Метою системи підготовки кадрів є досягнення професійного володіння будь-якою ситуацією, що може виникнути в стінах виправної установи, незалежно від початкової освіти [10, с. 37].

Основним етапом процедури вступу на роботу є центр, що дає оцінку соціальної компетентності кандидата. Перед групою кандидатів ставиться завдання знайти вирішення проблеми. За ними спостерігає відбіркова комісія, до складу якої входять психологи, педагоги, практичні працівники. Вона оцінює виконання кандидатами поставленого завдання, їхні вміння подати себе, здатність до спілкування й роботи в команді [10, с. 37].

Існують такі критерії відбору: бажання працювати у в'язничній системі; належна фізична та психологічна форма; високі розумові здібності, готовність узяти на себе відповідальність; вихованість і товарищескість; розуміння вимог безпеки; навички спілкування й уміння працювати в команді; вміння виходити з конфліктних ситуацій і сприймати критику; вміння тримати дистанцію під час спілкування з в'язнями, але й уміння встановлювати контакт; уміння адекватно реагувати на непередбачені ситуації; готовність до застосування сили чи зброї; вміння не зловживати своїми повноваженнями; поняття субординації поряд із умінням висловити свою думку та відстояти її тощо [10, с. 38].

Отже, в навчальних закладах ДКВС України впроваджується дієвий механізм організації практичної підготовки юристів-пенітенціаріїв, який буде здатний забезпечити потреби пенітенціарної системи у фахівцях нової генерації.

Здійснивши порівняльний аналіз системи підвищення кваліфікації компетентностей персоналу пенітенціарних систем України та ФРН, ми дійшли висновку, що сьогодні наша держава вдосконалює систему підбору та професійної підготовки кадрів в означеній сфері, що ми вбачаємо у формуванні нового розуміння системи виконання покарань, яка базується на європейських орієнтирах. Крім того, необхідно відмітити, що забезпечення потреб пенітенціарної системи у кваліфікованих спеціалістах нової формації потребує пошуку нових форм в організації навчального процесу, використання практичного досвіду та максимального наближення процесу навчання до реальних умов служби. При цьому необхідно усвідомлювати, що заключною стадією в процесі формування професійно-правових якостей майбутніх пенітенціаріїв далеко не завжди є момент закінчення навчального закладу. Скоріше за все мету можна вважати досягнутою в тому випадку, якщо випускник у подальшому буде проявляти стійкий інтерес і потребу в постійному вдосконаленні отриманих ним правових знань і прагнути будувати свою професійну діяльність відповідно до принципів та ідей права, вимог законів, європейської практики виконання покарань і поведження із засудженими.

Констатуємо, що натепер проходить процес подальшого становлення системи підвищення кваліфікації персоналу ДКВС України на основі запровадження європейських стандартів і вимог до персоналу пенітенціарної системи, визначення пріоритетів підвищення кваліфікації за посадами, змістового поєднання досягнень науки та практики в навчальному процесі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Проект Концепції вдосконалення правничої (юридичної) освіти для фахової підготовки правника відповідно до європейських стандартів вищої освіти та правничої професії / Міністерство освіти та науки України. URL: [http://mon.gov.ua/activity/education/vishha/konczepczija-vdoskonalennya-pravnichoyi-\(yuridichnoyi\)-osviti-dlya-faxovoyi-pidgotovki-pravnika-vidpovidno-do-evropejskix-standartiv-vishhoyi-osviti.html](http://mon.gov.ua/activity/education/vishha/konczepczija-vdoskonalennya-pravnichoyi-(yuridichnoyi)-osviti-dlya-faxovoyi-pidgotovki-pravnika-vidpovidno-do-evropejskix-standartiv-vishhoyi-osviti.html) (дата звернення: 21.12.2018).
2. Задоянний М.Т., Оксьом І.Г. Сучасні підходи щодо модернізації юридичної освіти в Україні. Публічне право. 2012. № 4 (8). С. 276–284.
3. Біленчук П.Д. Підготовка юристів нової генерації. Світовий досвід та реалії українського класичного університету. Віче. 2013. № 22. С. 6–8.
4. Гладуш В.А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія: навч. посіб. Дніпропетровськ, 2014. 416 с.

5. Біленчук П.Д. Концептуальні засади забезпечення органів кримінального судочинства новітніми засобами пізнання. Віче. 2013. № 12. С. 5–7.
6. Дука О.А. Здійснення професійної підготовки пенітенціарного персоналу у відомчих навчальних закладах Державної пенітенціарної служби. Юридична психологія та педагогіка. 2014. № 1. С. 79–90.
7. Борзенко Ю. А. Антикоррупционное образование курсантов. Вестник Кузбасского института. 2013. № 4 (17). С. 127–130.
8. Карелін В.В. Адміністративно-правові режими та їх реалізація у сфері організації виконання покарань: монографія. Харків: Право, 2018. 360 с.
9. Звенигородський О.М. Практична спрямованість підготовки сучасного юриста-пенітенціарія як фактор компетентності: Scientific and pedagogic internship «Higher education institutions as a medium for the formation of a new generation of lawyers»: Internship proceedings, June 11–15. Sandomierz, 2018. С. 45–47.
10. Гришко А.Я. Исполнение наказания в виде лишения свободы в Германии (на примере федеральной земли Бавария). Ведомости уголовно-исполнительной системы. 2010. № 4. С. 36–38.

УДК 342.841

ВИКРИВАЧ ЯК СУБ'ЄКТ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЙНИМ ТА ІНШИМ ПОРУШЕННЯМ ЗАКОНОДАВСТВА

“WHISTLE-BLOWER” AS A SUBJECT OF COUNTERACTION ANTI-CORRUPTION AND OTHER LAW VIOLATIONS

Косиця О.О., к.ю.н., доцент
кафедри правового забезпечення господарської діяльності
Харківський національний університет внутрішніх справ

Статтю присвячено аналізу поглядів вітчизняних і зарубіжних науковців на поняття «викривач». Проаналізовано таку ознаку викривача, як добросовісність. Запропоновано вважати, що викривач протидіє не лише корупційним, а й іншим порушенням законодавства й у всіх випадках потребує захисту держави. Наведено приклади та основні тези з рішень Європейського суду з прав людини щодо застосування статті 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, пов'язаних зі свободою вираження поглядів і подальшими негативними наслідками, які можна називати справами із захисту викривачів.

Ключові слова: викривач, викривання, державний захист прав викривачів, рішення Європейського суду з прав людини, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, принцип добросовісності.

Статья посвящена анализу взглядов отечественных и зарубежных ученых на понятие «обличитель». Проанализирован такой признак обличения, как добросовестность. Предложено считать, что обличитель противодействует не только коррупционным, но и другим нарушениям законодательства и во всех случаях нуждается в защите государства. Приведены примеры и основные положения из решений Европейского суда по правам человека по применению статьи 10 Конвенции о защите прав человека и основных свобод 1950 года, связанные со свободой выражения и последующими негативными последствиями, которые можно называть делами по защите обличителей.

Ключевые слова: обличитель, обличение, государственная защита прав обличителей, решение Европейского суда по правам человека, Конвенция о защите прав человека и основных свобод, принцип добросовестности.

The article is devoted to the analysis of the views of domestic and foreign scholars on the concept of “whistle-blower”. The analysis and generalization of the norms of the Law of Ukraine “On Prevention of Corruption” indicates that the discloser is: 1) a person who reports in good faith on possible facts of corruption or corruption-related offenses, and other violations of the Law of Ukraine “On Prevention of Corruption”; 2) an assistant in the prevention and counteraction of corruption; 3) a person who, in the presence of a reasonable belief that the information is reliable, reports a violation of the requirements of the Law of Ukraine “On Prevention of Corruption” by another person. Based on the analysis of approaches to such a feature of disclosure as integrity, we believe that the principle of conscientiousness in exposing corruption and other violations of the law is as follows: fulfillment of the moral obligation of the individual towards other persons and society; absence of any deception; lack of intent to cause harm to another person; understanding responsibility for their actions. It is advisable to consider introducing a mandatory requirement to whistleblowing as voluntary. The most famous cases of the European Court of Human Rights regarding the protection of the rights of deniers, namely the application of Article 10 of the 1950 Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (right to freedom of expression) are given. It has been established that there are a number of cases related to the freedom of expression of views of both non-state and civil servants, and the state has a positive obligation to protect the right to freedom of expression, even in the field of relations between private individuals. It is suggested to assume that counteraction to corruption is not the only sphere of public life in which the law is violated and in which the rights of those persons who during the course of their labour (economic, public, official, etc.) activity have found out violations and voluntarily informed about them.

Key words: whistle-blower, whistleblowing, state defense of the rights of the disclosers, the decision of the European Court of Human Rights, the Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, the principle of good faith.

Право особи інформувати про правопорушення, в тому числі корупційні, – це вроджене продовження права особи на вільне вираження своїх думок і поглядів. Усі люди мають невід’ємне право захищати власний добробут і безпеку, а також добробут і безпеку інших громадян і суспільства загалом, а в деяких випадках, передбачених законом, повідомляти про правопорушення – це їхній обов’язок.

У національне антикорупційне законодавство імплементовані основні положення конвенцій ООН і Ради Європи, рекомендації Групи держав Ради Європи проти корупції, в яких значну увагу акцентовано на створенні та забезпеченні функціонування інституту викривачів – осіб, які надають допомогу в запобіганні та протидії корупції або інформують про порушення вимог антикорупційного законодавства. Значна кількість наукових видань і публі-